

Сафончик Оксана Іванівна,
доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
цивільного права Національного університету
«Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБУ В ПЕРІОД ДІЇ КАРАНТИННИХ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ПОШИРЕННЮ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ГОСТРОЇ РЕСПІРАТОРНОЇ ХВОРОБИ COVID-19

Положення та норми сімейного законодавства України самі по собі не приводять до виникнення, зміни або припинення шлюбних правовідносин. Сімейно-правові норми передбачають певні життєві обставини, так звані юридичні факти, що породжують зазначені наслідки.

Категорія юридичного факту відображає динаміку суспільних відносин і, відповідно, правовідносин, найважливіша стадія якої – реалізація суб'єктивних прав і обов'язків [7, С. 203].

Шлюб як союз чоловіка і жінки, що має соціальне значення, визначає правове становище дітей, народжених у цьому союзі, майнові відносини між подружжям та їхні спадкові права. Щодо цих прав шлюб є юридичним фактом, однак укладення такого союзу залежить від волі майбутнього подружжя і є юридичним правочином [6, С. 286].

Подружжя як учасники сімейних правовідносин, які спрямовані на створення, зміну і припинення прав і обов'язків, часто зачіпають права інших осіб (наприклад, дітей) або інші суспільні інтереси. Тому як для виникнення шлюбу, так і для його припинення необхідно також настання певного факту або оформлення події в установленому законом порядку. Так, для визнання шлюбу дійсним необхідна згода на це осіб, які беруть шлюб, але разом з тим необхідна і реєстрація шлюбу в органах РАЦС.

Норми сімейного права регулюють зв'язки між подружжям, дітьми тощо, тобто регулюють відносини людей, зокрема тих, що перебувають у шлюбі. Відносини людей, оформлені у встановленому законом порядку, слід уважати шлюбом. Саме з моменту реєстрації шлюбу жінка отримує статус дружини і чоловік – статус чоловіка з правами й обов'язками, що звідси впливають, які вони регулюють у рамках конкретних правовідносин [10, С. 28-32].

У сімейному законодавстві України закріплено порядок укладення шлюбів. Порядок укладення шлюбу – це прямо регламентована чинним законодавством процедура, що включає в себе дії органу РАЦС і осіб, що вступають у шлюб, спрямовані на вчинення державної реєстрації створення сім'ї як акту цивільного стану [10, С. 28-32]. До цього порядку належать

умови, за яких шлюб уважатиметься укладеним. Так, шлюб за сімейним законодавством України укладається на умовах добровільності між чоловіком і жінкою (в Україні примушення жінки та чоловіка до шлюбу не допускається) (ст. 24 СК України), які досягли шлюбного віку (ст. 22 СК України), мають сімейну правоздатність (ст. 25 СК України), не є між собою родичами прямої лінії або братами та сестрами, не перебувають у іншому не припиненому шлюбі.

Сімейний кодекс України передбачає досягнення шлюбного віку (ст. 23) [8], встановлюючи особливе шлюбне повноліття тільки для жінок. Відповідно до ч. 1 ст. 22, шлюбний вік для жінки та для чоловіка настає у вісімнадцять років. Установлення шлюбного віку є однією з умов отримання права на укладення шлюбу [9], бо особа, яка прагне укласти шлюб, має досягти статевої зрілості (тобто бути фізично зрілою) та відповідного стану розумового, психічного, морального та соціального розвитку. Досягнення шлюбного віку має відбутися на день реєстрації шлюбу (ч. 2 ст. 22 СК України) [2], а це означає, що подати заяву може й особа, яка ще не досягла шлюбного віку, але досягне його не пізніше як протягом одного місяця з дня подачі заяви.

Відповідно до положень СК України укладення шлюбу зводиться до таких етапів: 1. Звернення до державного органу РАЦС жінки та чоловіка, які виявили бажання укласти шлюб (ч. 2 ст. 28 СК України); 2. Ознайомлення осіб, які бажають зареєструвати шлюб, з їхніми правами та обов'язками (ст. 29 СК України); 3. Прийняття державними органами РАЦС заяви за наявності всіх необхідних документів; 4. Заручини (ст. 31 СК України) [2]; 5. Реєстрація шлюбу (ст. 34 СК України).

Одночасно з цим, ураховуючи аспекти розвитку та інтеграції українського законодавства до міжнародно-правових актів сімейного права країн ЄС, СК України передбачає можливість пред'явлення відповідної заяви про укладення шлюбу не лише за особистою присутністю, а й через представників за умов засвідчення такої заяви нотаріально, за наявності нотаріально посвідченої довіреності. Однак зробити це можна лише за наявності поважних причин, що перешкоджають особистим зверненням [11, С. 1037-1044].

Однією з поважних причин на сьогодні є прийняті постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», норми обмежувальних заходів [4].

Отже, у зв'язку із введеними нормами обмежувальних заходів, громадяни України, які виявили бажання зареєструвати свої відносини уклавши шлюб, можуть користуватись допомогою державного проекту, який

надає українцям можливість звернутися із заявою на укладення шлюбу online на веб-порталі у сфері Державної реєстрації актів цивільного стану на сайті <http://dracs.minjust.gov.ua>. [5]

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21. Ст. 135.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45-46. Ст. 356.
4. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF> (дата звернення: 19.03.2020).
5. Про запровадження пілотного проекту щодо подання заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану через мережу Інтернет: затв. наказом М-ва юстиції України від 09.07.2015 р. № 1187/5. URL: <http://законодавство.com/minyust-ukrajini/nakaz-vid-09072015-1187-pro-zaprovadjennya302198.html> (дата звернення: 19.03.2020).
6. Дождев В. Д. Римское частное право: учебник / под ред. В. С. Нерсисянца. Москва: Норма, 1996. С. 286.
7. Красавчиков О. А. Юридические факты в советском праве. Москва, 1950. С. 203.
8. Ромовська З. Сімейний кодекс України: наук.-практ. комент. 3-є вид., перероб. і допов. Київ: Правова єдність: Алерта: КНТ: Центр навч. літ., 2009. 432 с.
9. Ромовська З. Українське сімейне право: підручник. Київ: Правова єдність: Алерта: КНТ: Центр навч. літ., 2009. 500 с.
10. Сафончик О. І. Теоретичні аспекти шлюбно-сімейних правовідносин. *Часопис цивілістики*: наук.-практ. журн. НУ «Одеська юридична академія». Одеса: ПП «Фенікс», 2015. Вип. 21. С. 28-32.
11. Сафончик О. І. Підстави виникнення шлюбно-сімейних правовідносин в Україні. *American Educational Research Association. Educational Researcher*. Issue 9 (2), December 2017. Vol. 46. American Educational Research Association, 2017. P. 1037-1044.